קיצור שלחן ערוך — דין רטב ומשקה של פרות וירקות

כָּל הַפֵּרוֹת וְיָרָקוֹת שֶׁסְּחָטָן וְהוֹצִיא מֵהֶן מַשְׁקִין, מְבָרֵךְ עַל הַמַּשְׁקִין שֶׁהַכֹּל. וְכֵן דְּבַשׁ הַנָּב מִן הַתְּמָרִים, כִּי אֵין שׁוּם מַשְׁקֶה נִקְרָא פְּרִי, רַק הַיַּיִן וְשֶׁמֶן זַיִת. וְהַיַּיִן שֶׁהוּא חָשׁוּב מְאֹד, קָבְעוּ לוֹ בְּרָכָה מְיֻחֶדֶת, בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. וְשֶׁמֶן זַיִת שֶׁהוּא גַּם כֵּן חָשׁוּב, אִם נֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ, בְּעִנְיָן שֶׁהוּא צָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו, מְבָרְכִין עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ (כִּדְלִקַּמָּן סִימָן נ"ד סָעִיף ח')

פֵּרוֹת שֶׁאֵין דַּרְכָּן לִבְשׁוּל אֶלָּא לְאָכְלָן חַיִּין, אִם בִּשְּׁלָן, מְבָרֵךְ עַל הָרִטָּב שֶׁהַכֹּל. אֲבָל פֵּרוֹת שֶׁדַּרְכָּן לְיַבְּשָׁן וּלְבַשְּׁלָן וְהֵן שְׁכִיחִים לָרֹב וְנָטְעֵי לְהוּ אַדַּעְתָּא דְּהָכִי, אִם בִּשְּׁלָן כְּדֵי לֶאֱכֹל הַפֵּרוֹת וְגַם לִשְׁתּוֹת אֶת הָרִטָּב מְבָרֵךְ עַל הָרִטָּב בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, וַאֲפִלּוּ אֵינוֹ אוֹכֵל מִן הַפֵּרוֹת. וְכֵן קִטְנִיּוֹת וְיָרָקוֹת, בְּמָקוֹם שֶׁדַּרְכָּן לְבַשְּׁלָם, לְאָכְלָם וְגַם לִשְׁתּוֹת הָרִטָּב, מְבָרֵךְ עַל הָרִטָּב בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, וַאֲפִלּוּ אֵינוֹ אוֹכֵל מִן הַמַּאֲכָל (וְהַחִלּוּק שֶׁבֵּין זֶה לְמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסָעִיף א', יֵשׁ אוֹמְרִים מִשּׁוּם דְּהָתָם אֵין דַּרְכָּן בְּכָךְ לִסְחוֹט אֶת הַפֵּרוֹת אוֹ יְרָקוֹת לְהוֹצִיא מֵימֵיהֶן, וְהָכָא דַּרְכָּן בְּכָךְ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, מִשּׁוּם דְּיוֹתֵר נִכְנָס טַעַם הַפְּרִי וְהַיֶּרֶק בְּמַיִם שֶׁמְּבַשְּׁלִין אוֹתָן בָּהֶם, מֵאֲשֶׁר הוּא בְּמַשְׁקֶה שֶׁזָּב מֵהֶן). אֲבָל אִם אֵין כַּוָּנַת הַבִּשּׁוּל רַק בִּשְׁבִיל הַפֵּרוֹת אוֹ הַיְרָקוֹת, אֲזַי כְּשֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל מִן הַפֵּרוֹת וְהַיְרָקוֹת אֶלָּא שׁוֹתֶה אֶת הָרִטָּב לְבַד, מְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל. וְאִם בִּשְּׁלָן עִם בָּשָׂר בְּיַחַד, אֲפִלּוּ אִם כַּוָּנַת הַבִּשּׁוּל גַּם בִּשְׁבִיל הָרִטָּב, לְעוֹלָם מְבָרֵךְ עַל הָרִטָּב שֶׁהַכֹּל, כִּי הַבָּשָׂר הוּא הָעִקָּר (ר"ב ר"ה).

פֵּרוֹת שֶׁשָּׁרָאן אוֹ בִּשְּׁלָן רַק בִּשְׁבִיל הָרִטָּב, מְבָרֵךְ עָלָיו שֶׁהַכֹּל, וְלָכֵן מְבָרְכִין עַל קַאפֶּע וְעַל טֵה שֶׁהַכֹּל. וְכֵן עַל הַשֵּׂכָר, בֵּין שֶׁהוּא מִתְמָרִים בֵּין שֶׁהוּא מִשְּׁעוֹרִים.

יְרָקוֹת אוֹ פֵּרוֹת שֶׁכּוֹבְשִׁין אוֹתָן בְּמַיִם שֶׁיִּתְחַמְּצוּ, אַף עַל פִּי שֶׁדַּרְכָּן בְּכָךְ, כְּגוֹן [קִשּׁוּאִים, מְלָפְפוֹנִים, סֶלֶק, כְּרוּב] גוּרְקָעֶן, אוּגַרְקִיס, רַאהטַע רִיבְּעֶן, צוויקְעֶל, בּוּראקִיס קרוּיטס. מִכָּל מָקוֹם, אֵין מְבָרְכִין עַל הָרִטָּב, כִּי אִם שֶׁהַכֹּל. וְאַף עַל פִּי שֶׁטַּעַם הַיֶּרֶק וְהַפֵּרִי בָּרִטָּב, מִכָּל מָקוֹם, הוֹאִיל וְאֵין עִקַּר הַכְּבִישָׁה בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְּנוּ טַעַם בַּמַּיִם, אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁגַּם הֵמָּה בְּעַצְמָם יִתְקְנוּ עַל יְדֵי הַכְּבִישָׁה, לָכֵן מְבָרְכִין רַק שֶׁהַכֹּל. וּמִכָּל מָקוֹם אִם אָכַל תְּחִלָּה אֶת הַיֶּרֶק וּבֵרַךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, וְאַחַר כָּךְ רוֹצֶה לִשְׁתּוֹת גַּם הָרִטָּב, יֵשׁ סָפֵק אִם צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הָרִטָּב, כִּי שֶׁמָּא יֵצֵא בִּבְרָכַת בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, גַּם עַל הָרִטָּב. לָכֵן לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן.

וְכֵן פֵּרוֹת וְיָרָקוֹת וְקִטְנִיּוֹת וְכַדּוֹמֶה, שֶׁבִּשְּׁלָן בְּמַשְׁקֶה, שֶׁיֵּשׁ לָהּ טַעַם בְּעַצְמוּתוֹ, כְּגוֹן בְּחֹמֶץ אוֹ בַּחֲמִיצָה (בָּאְרשְׁט) אוֹ בֶּחָלָב, מְבָרְכִין עַל הָרִטָּב שֶׁהַכֹּל. וְאִם אָכַל תְּחִלָּה אֶת הַמַּאֲכָל, יֵשׁ סָפֵק אִם אֵין הָרִטָּב נִפְטָרָה בִּבְרָכָה זֹאת (שם).

צְמוּקִין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן לַחְלוּחִית כָּל כָּךְ, שֶׁאִם הָיוּ דּוֹרְכִין אוֹתָן יָצָא מֵהֶן דִּבְשָׁן, אִם כְּתָשָׁן וְשָׂרָה אוֹתָן בְּמַיִם לְצֹרֶךְ שְׁתִיָּה וְלֹא לְצֹרֶךְ אֲכִילַת הַצְּמוּקִין, אִם שָׂרָה שִׁלְשָׁה יָמִים וְתוֹסֵס, וּלְאַחַר שִׁלְשָׁה יָמִים

עֵרָה מֵהֶם אֶת הַמַּשְׁקֶה לִכְלִי אַחֵר, הֲרֵי מַשְׁקֶה זֶה יַיִן גָּמוּר מְבָרְכִין עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וּלְאַחֲרָיו בְּרָכָה מֵעֵין שָׁלֹשׁ. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁצְּרִיכִין כּוֹס יַיִן יוֹצְאִין בּוֹ. וּצְרִיכִין לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיוּ הַצְּמוּקִין יוֹתֵר מֵחֵלֶק שִׁשִּׁית שֶׁבַּמַּיִם, וּמְשַׁעֲרִים אֶת הַצְּמוּקִין כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בְּלַחוּתָן קֹדֶם שֶׁנִּתְיַבְּשׁוּ (עין שע"ת סִימָן ר"ד סָעִיף ה'). וְדַוְקָא כְּשֶׁנַּעֲשָׂה עַל יְדֵי שְׂרֵיָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי, אֲבָל אִם בִּשֵּׁל אֶת הַצְּמוּקִין בְּמַיִם, אֵינוֹ נַעֲשֶׂה יַיִן עַל יְדֵי הַבִּשּׁוּל (כֵּן כָּתוּב בְּסֵפֶר הַחַיִּים וּדְלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר חַיֵּי אָדָם הִלְכוֹת שַׁבָּת כְּלָל ו' סָעִיף ו'). (וְאִם שָׂרָה אוֹ בִּשֵּׁל אֶת הַצְּמוּקִין עַל דַּעַת לֶאֱכוֹל גַּם אֶת הַצְּמוּקִין, יֵשׁ כַּמָּה סְפֵקוֹת בַּבְּרָכָה שֶׁעַל הַמַּשְׁקֶה) (ר"ב ר"ד).